

3^η Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή με τη συμμετοχή φοιτητών 11 Ιανουαρίου 2024

«Διαμορφώνοντας μία Πράσινη Συμφωνία για την Αθήνα»

Το παρόν κείμενο αποτελεί πρόταση για μια Πράσινη Συμφωνία για την Αθήνα (Local Green Deal), στα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Οι προτάσεις διαμορφώθηκαν κατόπιν μονοήμερης Συνέλευσης Νέων για την κλιματική αλλαγή, συγκεκριμένα 50 προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ. Η Συνέλευση διεξήχθη δια ζώσης στις 11 Ιανουαρίου, ενώ είχε προηγηθεί δίμηνη προετοιμασία με έρευνα, μελέτη, συζητήσεις και διαπραγματεύσεις των φοιτητών. Η δράση αυτή εμπίπτει στο έργο «Κλιματικά ανθεκτικές περιοχές μέσω συστημικών λύσεων και καινοτομιών» (Climate Resilient Regions Through Systemic Solutions and Innovations) – ARSINOE, το οποίο υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Horizon 2020).

Η κλιματική αλλαγή είναι ένα φαινόμενο με παγκόσμιο χαρακτήρα, ωστόσο εκδηλώνεται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές περιοχές, ορισμένες εκ των οποίων πλήττονται δυσανάλογα. Η Μεσόγειος είναι μια από αυτές τις περιοχές, γνωστές και ως θερμά σημεία (hotspots) της κλιματικής αλλαγής. Συγκεκριμένα, θερμαίνεται 20% γρηγορότερα από τον υπόλοιπο πλανήτη και, ως εκ τούτου, βιώνει ήδη σειρά δυσμενών επιπτώσεων, όπως οι μειωμένες βροχοπτώσεις, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας και οι αυξημένοι κίνδυνοι πυρκαγιάς. Η Ελλάδα, ευρισκόμενη στη Μεσόγειο, βιώνει και αυτή τα ίδια ζητήματα. Όπως ήδη αναφέρθηκε, όμως, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής δεν εκδηλώνονται με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις περιοχές. Κι αυτό δεν ισχύει μόνο από ήπειρο σε ήπειρο ή από χώρα σε χώρα, αλλά και σε ενδοκρατικό επίπεδο. Παραδείγματος χάριν, οι παράκτιες περιοχές θεωρούνται συχνά πιο ευάλωτες στην κλιματική αλλαγή, καθώς είναι εκτεθειμένες σε μια σειρά πρόσθετων κινδύνων. Όλα τα παραπάνω συντείνουν προς το εξής: οι λύσεις που θα εφαρμόζονται για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της κάθε περιοχής.

Με γνώμονα τα παραπάνω, συντάχθηκε το παρόν κείμενο με προτάσεις πολιτικής για την πόλη της Αθήνας και, ειδικότερα, τον Δήμο Αθηναίων. Στόχος είναι να επιδοθεί το κείμενο στις δημοτικές αρχές με την ελπίδα οι προτάσεις αυτές, αν δεν υλοποιηθούν αυτούσιες, τουλάχιστον να αποτελέσουν τροφή για σκέψη: τόσο για τυχόν άλλες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες, όσο και για το όραμα που έχει η νεολαία της Αθήνας για το μέλλον της πόλης. Για τη δυνατόν πληρέστερη κάλυψη του ζητήματος, το Σύμφωνο περιέχει προτάσεις και μέτρα πολιτικής σε τρεις άξονες: τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, την προσαρμογή στις επιπτώσεις της, καθώς και οριζόντια ζητήματα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης, αλλά και διακυβέρνησης και συμμετοχής που άπτονται και των δύο προηγούμενων.

Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής

Ως προς τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, προτάθηκαν μέτρα σε τρεις θεματικές: τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και των ΑΠΕ, τις μεταφορές και την κυκλική οικονομία.

Εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή απόδοση και ΑΠΕ

1. **Αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε δημόσια κτίρια, όπως δημοτικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, σχολεία κ.ά.** Συγκεκριμένα, προτείνεται η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στις στέγες τέτοιων κτιρίων, προκειμένου να μειωθεί το ανθρακικό τους αποτύπωμα. Τέτοια έργα θα μπορούσαν να ξεκινήσουν από σημαίνοντα δημόσια κτίρια με υψηλή κατανάλωση ενέργειας, όπως το ίδιο το Δημαρχείο, ώστε να αποτελέσουν πρωτοβουλίες με ορατότητα, οι οποίες θα παραδειγματίζουν τους πολίτες.
2. **Σύσταση Ενεργειακής Κοινότητας του Δήμου με τη συμμετοχή δημοτών και πρόβλεψη για τη υποστήριξη εύλωτων νοικοκυριών από την Κοινότητα αυτή,** παράλληλα με την αξιοποίηση των διαθέσιμων επιφανειών των δημοτικών κτιρίων ή και ανεξαρτήτως αυτής (εικονικός ενεργειακός συμψηφισμός ή όχι).
3. **Κατασκευή και καλλιέργεια κάθετων (επιτοίχιων) κήπων σε εξωτερικούς τοίχους δημοτικών κτιρίων και άλλων παρεμβάσεων στη λογική της βιομημητικής αρχιτεκτονικής.** Τέτοια έργα δύνανται να συμβάλλουν στη μόνωση, την προστασία από την υπέρυθη ακτινοβολία και τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα μέσω της αύξησης του πρασίνου εντός του αστικού ιστού.
4. **Ενεργειακή αναβάθμιση των δημοσίων κτιρίων μέσω δομικών παρεμβάσεων και ανακαινίσεων,** όπως την δημιουργία παθητικών ηλιακών συστημάτων¹, την θερμομόνωση και την αντικατάσταση κουφωμάτων, την εγκατάσταση έξυπνων μετρητών/χρονοδιακοπών/φωτοκυττάρων, επιδιώκοντας έτσι τη βέλτιστη ενεργειακή τους απόδοση και την εξοικονόμηση ενέργειας. Ταυτόχρονα, χρήση δομικών υλικών πιο φιλικών προς το περιβάλλον για τις εσωτερικές παρεμβάσεις, ει δυνατόν με περιβαλλοντικές πιστοποιήσεις, όπως ανακυκλωμένη ξυλεία. Και πάλι, προτείνεται η επιλογή σημαινόντων κτιρίων στη λογική των εμβληματικών παρεμβάσεων/δράσεων για μεγαλύτερη ορατότητα.
5. Συνέχιση της προσπάθειας που ήδη καταβάλλεται, ώστε **να αντικατασταθούν οι παλαιότεροι λαμπτήρες με LED** στους δημόσιους χώρους εντός δικαιοδοσίας του Δήμου.
6. **Τοποθέτηση φωτοβολταϊκών πάνελ στις κολώνες φωτισμού εντός δικαιοδοσίας του Δήμου.** Επιπλέον, τοποθέτηση μέσω αποθήκευσης (μπαταριών) σε επιλεγμένα σημεία για τη συλλογή περισευόμενης ενέργειας για βραδινή χρήση.
7. **Εγκατάσταση έξυπνων μετρητών με χρονοδιακόπτες, φωτοκύτταρα ή/και αισθητήρες κίνησης** σε κολώνες φωτισμού δρόμων για την εξοικονόμηση ενέργειας.
8. **Ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων χώρων (στάσεις λεωφορείων, πεζοδρόμοι και πλατείες) με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάνελ σε στέγαστρα.** Την ενέργεια που θα

¹ Τα παθητικά ηλιακά συστήματα θέρμανσης λειτουργούν αξιοποιώντας τις αρχές της φυσικής. Συγκεκριμένα, συλλέγουν την ηλιακή ενέργεια, την αποθηκεύουν υπό μορφή θερμότητας και τη διανέμουν στο χώρο. Η συλλογή αυτή βασίζεται πρακτικά στο φαινόμενο του θερμοκηπίου (είσοδος ηλιακής ακτινοβολίας μέσω γυαλιού/διαφανούς υλικού και εγκλωβισμός της θερμότητας που προκύπτει εντός του χώρου) και πραγματοποιείται συνήθως με τον σωστό προσανατολισμό παραθύρων.

συλλέγεται θα μπορούν να εκμεταλλευτούν πολίτες (φόρτιση ηλεκτρονικών συσκευών ή ηλεκτρικών πατινιών), αλλά θα μπορούσε να διοχετεύεται και σε άλλες χρήσεις, όπως ο οδο φωτισμός ή η φωτεινή σήμανση πινακίδων κυκλοφορίας οχημάτων παρακείμενων δρόμων.

Μεταφορές

9. **Βελτίωση και ανακατασκευή πεζοδρομίων εντός δικαιοδοσίας του Δήμου**, προκειμένου να γίνει πιο φιλικό προς τους δημότες το περπάτημα ως μέσο μετακίνησης.
10. **Ενίσχυση του ελάχιστου υπάρχοντος δικτύου ποδηλατοδρόμων**, ιδίως στο κέντρο της πόλης και για την εξυπηρέτηση μικρών αποστάσεων. Ιδιαίτερη προσοχή να δοθεί στις προδιαγραφές ασφαλείας (π.χ. σχετικά φανάρια).
11. **Τοποθέτηση ασφαλών θέσεων στάθμευσης ποδηλάτων σε κεντρικούς χώρους** (πλατείες, πεζόδρομοι, δημόσιες υπηρεσίες), έτσι ώστε να ενθαρρυνθεί η μετακίνηση δημοτών με ποδήλατα.
12. **Συνεργασία του Δήμου με ιδιωτικές επιχειρήσεις για την επαναφορά των ενοικιαζόμενων επί πληρωμή πατινιών** (σαν της εταιρείας Lime που υπήρχαν προ ετών). Το μέτρο αυτό θα πρέπει να επεκταθεί και στη δυνατότητα ενοικίασης ποδηλάτων πέραν των πατινιών, ενώ θα πρέπει να συνοδευτεί και από αντίστοιχα μέτρα σχετικά με την ασφάλεια χρήσης των μέσων αυτών.
13. **Δέσμευση του Δήμου να προχωρήσουν απρόσκοπτα τα έργα για τους νέους σταθμούς Μετρό της Γραμμής 4, εντός της δικαιοδοσίας του**, μάλιστα, λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις σχετικές περιβαλλοντικές παραμέτρους.
14. **Αυστηρότεροι έλεγχοι για την τήρηση του μέτρου του δακτυλίου.**
15. **Καθιέρωση σε μηνιαία βάση «Πράσινων Ημερών» για την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας οχημάτων στο Δήμο Αθηναίων.** Θα μπορούσαν να θεσπιστούν ημέρες της εβδομάδας κατά τις οποίες δεν θα επιτρέπεται κανένα αυτοκίνητο σε προσαρμοσμένες διαδρομές του κέντρου (π.χ. κάθε Κυριακή, στα πρότυπα των “car-free days” που εφαρμόζονται ή έχουν εφαρμοστεί κατά καιρούς σε διάφορες χώρες, όπως το Βέλγιο, η Ινδονησία, η Ιταλία και η Ολλανδία). Οι «Πράσινες Ημέρες» αυτές θα μπορούσαν, επίσης, να περιλαμβάνουν υποχρεωτική τηλεργασία για κάθε υπάλληλο των δημοτικών υπηρεσιών σε θέσεις γραφείου τουλάχιστον μια με δύο ημέρες την εβδομάδα για τη μείωση μετακινήσεων. Τέλος, για τις συγκοινωνίες που λειτουργούν μόνο εντός του Δήμου Αθηναίων, θα μπορούσαν να θεσπιστούν συγκεκριμένες ημέρες κατά τις οποίες οι διαδρομές λεωφορείων/τρόλεϊ θα είναι δωρεάν για όλους τους επιβάτες, ώστε να ενθαρρύνεται η χρήση τους. Θα μπορούσαν να είναι συγκεκριμένες ημέρες κάθε εβδομάδας (π.χ. κάθε Δευτέρα) ή να είναι εκ περιτροπής ημέρες μέσα σε κάθε μήνα.
16. **Σε συνδυασμό με το προηγούμενο μέτρο ή και ανεξαρτήτως αυτού, εισαγωγή ημερήσιων χρεώσεων (διοδίων) για την είσοδο μεγάλου κυβισμού ΙΧ οχημάτων (π.χ. SUV), αλλά και επαγγελματικών φορτηγών, στο κέντρο της Αθήνας**, στα πρότυπα των μέτρων που εφαρμόζει το Λονδίνο και συζητά η Νέα Υόρκη και το Παρίσι. Οι τιμές θα είναι κυμαινόμενες ανάλογα με τα κυβικά και τις πράσινες προδιαγραφές των οχημάτων (όπως στον δακτύλιο), ενώ, φυσικά θα υπάρχουν και εξαιρέσεις (π.χ. ασθενοφόρα). Προτείνεται το όλον ή το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων αυτών να επενδύεται σε ζητήματα που άπτονται των

μεταφορών που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Δήμου. Η εφαρμογή του μέτρου θα μπορούσε να γίνει με τη χρήση των υπάρχουσών καμερών ρύθμισης κυκλοφορίας και τον πολλαπλασιασμό τους.

17. **Εφαρμογή προγράμματος σταδιακής αντικατάστασης των Δημοτικών οχημάτων**, συμπεριλαμβανομένων των φορτηγών οχημάτων και των οχημάτων αποκομιδής απορριμμάτων, με οχήματα νέας τεχνολογίας τα οποία είναι ενεργειακά αποδοτικότερα. Παράλληλα, εφαρμογή προγράμματος οδήγησης χαμηλών εκπομπών “Eco Driving” για τους οδηγούς των Δημοτικών οχημάτων.

18. **Αξιοποίηση δημοτικών χώρων για την κατασκευή υπαίθριων ή υπόγειων χώρων στάθμευσης σε κομβικές εισόδους στα όρια του Δήμου.** Η χρήση θα είναι έναντι μηδενικού ή συμβολικού ποσού, προκειμένου να δώσει κίνητρα στους πολίτες. Επίσης, από τους χώρους αυτούς μπορούν να υπάρχουν συγκεκριμένες λεωφορειακές γραμμές που να τους συνδέουν με το κέντρο και άλλα σημεία του Δήμου, εάν δεν βρίσκονται κοντά σε στάσεις μετρό. Επίσης, στους χώρους αυτούς μπορούν να κατασκευαστούν στέγαστρα με φωτοβολταϊκά, ώστε να διοχετεύεται ενέργεια σε παρακείμενα κτίρια ή/και να φορτίζονται ηλεκτρικά αυτοκίνητα όσο είναι παρκαρισμένα (συμβαίνει ήδη σε μεγάλη κλίμακα στη Γαλλία). Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε και προσωπικό για τη φύλαξη του χώρου, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει και στη δημιουργία ορισμένων -λιγοστών βέβαια- «πράσινων» θέσεων εργασίας.

19. **Επέκταση των ψηφιοποιημένων διαδικασιών εξυπηρέτησης κοινού του Δήμου**, στα πρότυπα λειτουργίας των ΚΕΠ. Συγκεκριμένα, πέραν της υπάρχουσας δυνατότητας για ραντεβού ενημέρωσης από το Δήμο (ανάγκες δικαιολογητικών κ.λπ.) προτείνεται η εξ αποστάσεως εξυπηρέτηση του κοινού και για διεκπεραίωση των υποθέσεων του στα θέματα αρμοδιότητας του Δήμου, ώστε να αποφεύγονται οι μετακινήσεις για επισκέψεις σε δημοτικές υπηρεσίες.

Κυκλική οικονομία

20. **Διερεύνηση της δυνατότητας επέκτασης του συστήματος ανακύκλωσης στον Δήμο.** Συγκεκριμένα, προτείνεται να μελετηθεί και να εφαρμοστεί πιλοτικά η δημιουργία «εστιών ανακύκλωσης», όπου θα υπάρχουν συγκεντρωμένοι κάδοι για κάθε ανακυκλώσιμο υλικό (γυαλί, αλουμίνιο, χαρτί, βιοαπόβλητα κ.λπ.), στα πρότυπα των πολλαπλών κάδων που υπάρχουν σε πολλές πόλεις του εξωτερικού.

21. **Σε συνδυασμό με το παραπάνω μέτρο και μέχρι την καθολική του εφαρμογή, επέκταση του δικτύου των καφέ κάδων.** Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στοιχεία του Δήμου, αναφέρονται μόλις 213 σημεία (νοσοκομεία, στρατόπεδα, ξενοδοχεία λαϊκές αγορές, σουπερμάρκετ κ.ά.). Ωστόσο, μέχρι στιγμής τα σημεία αυτά δεν είναι προσβάσιμα στους απλούς πολίτες και πρέπει να γίνουν. Παράλληλα, θα πρέπει να κινηθεί και ο Δήμος στην κατεύθυνση της **εκμετάλλευσης της κομποστοποίησης.**

22. **Δημιουργία ψηφιακής εφαρμογής για smartphones, tablets και υπολογιστές “Athens Recycles”.** Η συγκεκριμένη εφαρμογή θα χαρτογραφεί κάδους ανακύκλωσης λιγότερο καθημερινών υλικών, όπως μπαταριών, ρούχων, ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, λαμπτήρων κ.ά., ώστε να μπορούν οι δημότες να εντοπίσουν εύκολα το πλησιέστερο σημείο απόρριψής τους. Μάλιστα, θα μπορούσε για τέτοια υλικά να δημιουργηθεί και σύστημα πόντων επιβράβευσης π.χ. ανάλογα με το βάρος (ζύγισμα στους κάδους) ή το είδος του υλικού (επιβράβευση ανά τεμάχιο). Για τους πόντους ανακύκλωσης θα

μπορούσε να διερευνηθεί η συνεργασία του Δήμου με κάποια τράπεζα στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής της ευθύνης. Έτσι, οι πόντοι θα μεταφράζονται σε κάποιο ήδη υπάρχον ανταποδοτικό σύστημα (π.χ. τα Yellows της Τράπεζας Πειραιώς, οι Bonus πόντοι της Alpha Bank, η Επιστροφή της Eurobank κ.λπ.), δημιουργώντας πιο χειροπιαστά κίνητρα για τους πολίτες, επιστρατεύοντας συστήματα που ήδη γνωρίζουν και εμπιστεύονται. Παρόμοια προγράμματα έχουν εφαρμοστεί σε Δήμους εντός και εκτός Αττικής σε συνεργασία με τον φορέα «Ανταποδοτική Ανακύκλωση» ή στο πλαίσιο της εφαρμογής “Follow Green”, πρωτοβουλίες από τις οποίες ο Δήμος Αθηναίων μπορεί να εμπνευστεί ή και να προσχωρήσει.

23. **Τοποθέτηση δεξαμενών για τη συλλογή όμβριων υδάτων** σε υπερυψωμένα σημεία της πόλης (λοφίσκοι, πάρκα, στέγες δημοτικών κτιρίων) και αξιοποίηση τους στις διαδικασίες καθαρισμού δρόμων, πεζοδρομίων καθώς και δημοτικών χώρων. Τέτοιες δεξαμενές ή άλλες στις οροφές κτιρίων, θα μπορούσαν να συνδυαστούν και με το μέτρο υπ’ αριθμό 3. Δηλαδή στις περιπτώσεις επιτοίχιων κήπων, το πότισμά τους θα μπορούσε να πραγματοποιείται από τέτοιου τύπου δεξαμενές για εξοικονόμηση νερού. Τέλος, δεξαμενές σε οροφές κτιρίων (π.χ. ταράτσες σχολείων και δημοτικών κτιρίων) θα μπορούσαν να συνδεθούν με το αποχετευτικό σύστημά τους με γνώμονα και πάλι την εξοικονόμηση νερού.

24. **Εγκατάσταση συστημάτων greywater για την επαναξιοποίηση χρησιμοποιημένων υδάτων (πλυντηρίων, ντους, κουζινών) από δημόσια κτίρια (νοσοκομεία, σχολεία, στρατόπεδα).** Συγκεκριμένα, προτείνεται η διερεύνηση περιπτώσεων περιοχών που συνδυάζουν σε κοντινή απόσταση μια ή παραπάνω ίδιες ή διαφορετικές εγκαταστάσεις των προαναφερθεισών κατηγοριών, ώστε να είναι πιο ωφέλιμη η εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων.

Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Ως προς την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, προτάθηκαν μέτρα σε δύο θεματικές: τις υποδομές και τις ευάλωτες ομάδες.

Υποδομές

25. **Δέσμευση του Δήμου για χρήση πιο «πράσινων» και ψυχρών υλικών στα έργα υποδομών του (π.χ. υδατοδιαπερατά υλικά, πορώδεις σκυρόδεμα, φωτοκαταλυτικές πλάκες, κουρασάνι, πατημένο χώμα).** Λαμβάνοντας υπ’ όψιν τα αυξημένα κόστη τέτοιων υλικών, μπορεί να εισαχθεί ποσόστωση μιας εκ των ακόλουθων δύο μορφών: συγκεκριμένο ποσοστό όλων των έργων του Δήμου, π.χ. 30%, να πραγματοποιείται εξ ολοκλήρου με πιο φιλικά προς το περιβάλλον υλικά. Εναλλακτικά, σε κάθε έργο του υποχρεωτικά συγκεκριμένο ποσοστό των υλικών, π.χ. 50%, να είναι πιο φιλικά προς το περιβάλλον.

26. **Βελτίωση συστήματος απορροής στους δρόμους του Δήμου,** ιδίως σε σημεία όπου, αποδεδειγμένα σε περιπτώσεις βροχοπτώσεων, γίνονται απροσπέλαστα από πεζούς και οχήματα και, ως εκ τούτου, επικίνδυνα. Τέτοια σημεία στο κέντρο είναι π.χ. στη Βασιλίσσης Αμαλίας, μπροστά από τη Βουλή, ή κατά μήκος της Βασιλίσσης Σοφίας, κυρίως στην έξοδο των κάθετων κατηγορικών οδών που ξεκινούν από τον Λυκαβηττό. Για την υλοποίηση του μέτρου αυτού χρειάζεται, αφ’ ενός, να φτιαχτούν υποδομές απορροής όπου δεν υπάρχουν και, αφ’ ετέρου, να καθαρίζονται τακτικά οι υπόνομοι, ώστε να μην υπερχειλίζουν. Παράλληλα, να διερευνηθούν και τρόποι αξιοποίησης των υδάτων αυτών για άλλες χρήσεις (π.χ. πότισμα).

27. **Επαναφορά των σκεπασμένων και μπαζωμένων ρεμάτων εντός δικαιοδοσίας του**

Δήμου, για την αποφυγή υπερχειλίσεων, καταστροφών και ατυχημάτων κατά τις περιόδους έντονων βροχοπτώσεων που έχουν αυξηθεί.

28. **Δέσμευση του Δήμου για την πραγμάτωση ή κατά το δυνατόν προσέγγιση του σχήματος «3-30-300» στην δικαιοδοσία του.** Το σχήμα αυτό επιτάσσει κάθε δημότης να βλέπει τουλάχιστον 3 δέντρα από το παράθυρό του, το 30% της επιφάνειας, εν προκειμένω του Δήμου, να αποτελείται από πράσινους χώρους και κάθε δημότης, στα 300 μέτρα από το σπίτι του, να μπορεί να έχει πρόσβαση σε τουλάχιστον έναν πράσινο χώρο. Προς το σκοπό αυτό που, μεταξύ άλλων, θα συμβάλλει και στον μετριασμό του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, προτείνεται η ανάπλαση και το «πρασίνισμα» πλατειών, η δημιουργία παρτεριών, αλλά και η δημιουργία χώρων γνωστών ως «πάρκα τσέπης» και «μικροσκοπικά δάση»² σε γειτονίες του Δήμου. Συγκεκριμένα, προτείνεται η πράσινη ανάπλαση υπαρχουσών πλατειών στα πρότυπα αυτά, η κατεδάφιση τυχόν εγκαταλελειμμένων κτιρίων που βρίσκονται στην κατοχή του Δήμου, ακόμη και η απαλλοτρίωση παρακείμενων τυχόν τέτοιων κτιρίων, ώστε να εξασφαλιστούν οι αναγκαίες εκτάσεις. Τέλος, εξασφάλιση μέριμνας για τη συντήρηση των χώρων αυτών, σε συνδυασμό π.χ. με την πρωτοβουλία «Υιοθέτησε την πόλη σου» (βλ. και υποσημείωση).

29. **Εγκατάσταση υποδομών παροχής νερού (δημόσιες κρήνες)** ώστε το σύνολο του πληθυσμού να έχει άμεση πρόσβαση σε πόσιμο νερό σε περιόδους καύσωνα αλλά και κατά την διάρκεια όλου του χρόνου. Παλαιότερα υπήρχαν βρύσες ή/και ψύκτες σε διάφορα σημεία του Δήμου, αλλά έχουν αποσυρθεί.

30. **Ανοικοδόμηση και αναστήλωση των εγκαταλελειμμένων κτιρίων, διατηρητέων και μη, που ανήκουν στη δικαιοδοσία του Δήμου με «πράσινα υλικά»** (θα μπορούσαν να τοποθετηθούν και φωτοβολταϊκά στις οροφές τους). Έτσι, θα δημιουργηθούν αειφόρα κτίρια τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν ως χώροι πολιτισμού, λέσχες φιλίας κ.λπ., ή να διατεθούν σε άλλες χρήσεις.

Ευάλωτες ομάδες

31. Σε συνέχεια του προηγούμενου μέτρου, μια άλλη χρήση για την οποία θα μπορούσαν να διατεθούν τέτοια κτίρια είναι η **φιλοξενία ευπαθών ομάδων** σε ακραίες καιρικές συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, τέτοια κτίρια μπορούν να μετατραπούν σε δομές φιλοξενίας που θα στεγάζουν αστέγους, τοξικοεξαρτημένους, πρόσφυγες κ.λπ. Μάλιστα, χρήση των δομών αυτών θα μπορούν να κάνουν και ευάλωτα νοικοκυριά (ενεργειακά φτωχά), εάν δεν μπορούν να ψύξουν ή/και να θερμάνουν το σπίτι τους επαρκώς την εποχή που χρειάζεται. Τέλος, μεταξύ των παροχών των δομών αυτών προτείνεται και συσσίτιο. Για την υλοποίηση αυτού, προτείνεται η διερεύνηση συνεργασίας με το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και εθελοντές. Ως εναλλακτική συσσιτίου, θα μπορούσαν να καθιερωθούν «καλάθια προσφοράς τροφίμων», αλλά και «καλάθια προσφοράς φαρμάκων», σε τέτοια κτίρια φιλοξενίας (ή άλλους δημοτικούς χώρους, σουπερμάρκετ και φαρμακεία) για

² Τα tiny forests είναι θεσμός που σταδιακά ανθίζει στο εξωτερικό. Σύμφωνα με την αγγλική φιλανθρωπική οργάνωση EarthWatch Europe, τα μικροσκοπικά δάση καταλαμβάνουν έκταση περίπου όσο ένα γήπεδο τένις (~260 m²) και αποτελούνται από 600 πυκνοφυτεμένα δέντρα. Μάλιστα, η εν λόγω οργάνωση προωθεί στις δράσεις της και την επιστήμη των πολιτών (citizen science), παρέχοντας σε πολίτες τα αναγκαία εργαλεία, προκειμένου να παρακολουθούν οι ίδιοι της εξελίξεις και τα κλιματικά οφέλη του μικροσκοπικού δάσους. Τέτοιες παρεμβάσεις προσιδιάζουν στην υπάρχουσα πρωτοβουλία του Δήμου «Υιοθέτησε την πόλη σου», επομένως θα μπορούσαν να δημιουργηθούν αντίστοιχες συνέργειες. Μια ακόμη ιδέα θα ήταν η υλοποίηση τέτοιων ή μικρότερων έργων σε προαύλια σχολείων, τα οποία θα «υιοθετούν» οι μαθητές των σχολείων με επίβλεψη δασκάλων και καθηγητών.

την επιπρόσθετη προσφορά των πολιτών σε κλιματικά ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

32. **Δικαίωμα αδείας ή τηλεργασίας για τους υπαλλήλους του Δήμου για τις ημέρες με ακραία καιρικά φαινόμενα**, με δικλείδες ασφαλείας για τη μη κατάχρηση του μέτρου.

33. **Δημιουργία ψηφιακής εφαρμογής για smartphones, tablets και υπολογιστές “Resilient Athens”**. Η εφαρμογή αυτή θα χαρτογραφεί δομές, όπως αυτές που περιγράφηκαν παραπάνω, ώστε να μπορεί να έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε πολίτης (αλλά και τουρίστας) βρεθεί σε ανάγκη λόγω έκτακτων καιρικών φαινομένων. Επίσης, μπορούν να αναγράφονται και οι χώροι που προσφέρονται ήδη για τέτοιους σκοπούς (ψύξη/θέρμανση) τις αντίστοιχες εποχές από τον Δήμο. Ακόμη, θα μπορούσε να χαρτογραφεί και δημόσιες κρήνες.

34. **Δημιουργία ψηφιακής εφαρμογής για smartphones, tablets και υπολογιστές “Help me button” (κουμπί βοήθειας), στα πρότυπα του “Panic button” (κουμπί πανικού)** που έχει φτιαχτεί για την ενδοοικογενειακή βία και ειδοποιεί την αστυνομία. Η εφαρμογή αυτή θα αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας (π.χ. ασθενοφόρου) σε ευάλωτες ομάδες (π.χ. ηλικιωμένους) σε περιόδους με πολύ χαμηλές ή υψηλές θερμοκρασίες για την αποφυγή θερμοπληξιών κ.λπ.

35. **Δημιουργία δικτύου και ψηφιακής εφαρμογής για smartphones, tablets και υπολογιστές “Athens foodshare hub” για τη συγκέντρωση και τη διανομή του περισσευούμενου φαγητού των καταστημάτων και μονάδων εστίασης σε ευάλωτα νοικοκυριά**. Το μέτρο προτείνεται να προτεραιοποιήσει ενεργειακά φτωχά νοικοκυριά, προκειμένου να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του διλήμματος “heat or eat”. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται η ύπαρξη παρόμοιων πρωτοβουλιών για την έκπτωση σε προϊόντα κοντά στη λήξη τους σε επιλεγμένα καταστήματα μέσω efood, Wolt, ή της αυτόνομης εφαρμογής Bring it Back. Ωστόσο, οι πρωτοβουλίες αυτές δεν είναι αρκετά διαδεδομένες. Η δημιουργία μιας εφαρμογής παροχής γευμάτων με δημοτική πρωτοβουλία κρίνεται ότι, με τη σωστή προβολή και λειτουργία της, μπορεί να είναι πολύ αποδοτικότερη. Παραδείγματος χάριν, χρησιμοποιώντας το κύρος και τους πόρους του, ο Δήμος μπορεί να προσφέρει ισχυρά κίνητρα σε εστιατόρια, αρτοποιεία, καφέ, supermarket κ.λπ, ώστε να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία αυτή. Τέτοια κίνητρα μπορεί να είναι η ελάφρυνση των δημοτικών τελών, η επιστροφή χρηματικού ποσού για κάθε γραμμάριο τροφής που θα προσφέρεται, ή κάποιου είδους διαφήμιση και αναγνώριση της συνεισφοράς επιχειρήσεων από τον Δήμο, όπως μέσω προωθητικών αφισών στις δημοτικές συγκοινωνίες.

Οριζόντια ζητήματα

Στα οριζόντια ζητήματα εντάχθηκαν προτάσεις σχετικά με την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση πολιτών, καθώς και με τη διακυβέρνηση και τη συμμετοχή τους στα «κλιματικά» κοινά.

Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση

36. Στο πλαίσιο ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης καλών πρακτικών κρίνεται άκρως αναγκαία η **συνεργασία με όλα τα ΜΜΕ και κυρίως τους τηλεοπτικούς σταθμούς, με σκοπό την προβολή ενημερωτικού υλικού για την αφύπνιση και κινητοποίηση των πολιτών**. Συγκεκριμένα, προτείνεται η δημιουργία ενός spot με όνομα “Δυναμώνουμε μέσω της αλληλεγγύης” στο οποίο θα προβάλλονται πλάνα και μαρτυρίες πολιτών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές στην Β. Εύβοια (Ιούλιος 2021), την απροσδόκητη έντονη χιονόπτωση στην

Αττική (Φεβρουάριος 2023), τις καταστροφικές πλημμύρες στον Βόλο (Σεπτέμβριος 2023). Η συγκεκριμένη πρόταση μπορεί να ενισχυθεί με την έναρξη μίας διαδικτυακής καμπάνιας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Instagram, TikTok κ.ά.) μέσω χορηγούμενων διαφημίσεων και συνεργασιών με influencers με τίτλο “Σώσε το σπίτι σου”. Στόχος θα είναι η παρουσίαση των υφιστάμενων πράσινων δράσεων του Δήμου Αθηναίων (όπως η εφαρμογή EXTREMA Global για κινητά τηλέφωνα, η αντικατάσταση όλου του δημόσιου φωτισμού της πόλης με LED, η ίδρυση της εταιρείας Εθνικός Κήπος Μητροπολιτικό Πράσινο ΑΕ, το πρόγραμμα Κλιματικά Σχολεία - EUKI), του πώς αυτές συμβάλλουν στα περιβαλλοντικά ζητήματα και τα μαθήματα που αυτές μπορούν να δώσουν αναδεικνύοντας, έτσι, πρακτικές φιλικότερες προς το περιβάλλον (χρήση ποδηλάτων, ΜΜΜ, ηλεκτρικών αυτοκινήτων κ.ά.).

37. Σε συνδυασμό με το μέτρο υπ’ αριθμό 2, **δημιουργία καμπάνιας από το Δήμο για να γνωρίσουν οι δημότες τον θεσμό των Ενεργειακών Κοινοτήτων**. Σε δεύτερο χρόνο, διοργάνωση εργαστηρίων (workshops) για πολίτες ή/και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, ώστε να μάθουν τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν για να στήσουν Ενεργειακές Κοινότητες οι ίδιοι.

38. Σε συνδυασμό με το μέτρο υπ’ αριθμό 3, **υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης για τους υπαλλήλους των δημοτικών υπηρεσιών για την εξοικονόμηση ενέργειας στους χώρους εργασίας τους**.

39. Στην ίδια λογική, **υλοποίηση ενημερωτικής καμπάνιας για τα νοικοκυριά σχετικά με τα οφέλη της ενεργειακής αναβάθμισης των κατοικιών**, μεταξύ άλλων μέσα από την εκμετάλλευση κρατικών επιχορηγήσεων και προγραμμάτων τύπου “Εξοικονομώ”.

40. Σε συνδυασμό με τα μέτρα υπ’ αριθμό 20-22, **δημιουργία καμπάνιας από το δήμο για το πώς γίνεται σωστά η ανακύκλωση**.

41. Στο πλαίσιο εκμάθησης και μεταλαμπάδευσης ορθολογικών περιβαλλοντικών προτύπων, διοργάνωση με πρωτοβουλία του Δήμου, σε συνεργασία με τον ΟΠΑΝΔΑ αλλά και θιάσων, **θεατρικών παραστάσεων με θέμα την ζωή των ανθρώπων στα χρόνια της κλιματικής κρίσης και του κλιματικού χάους**. Οι παραστάσεις αυτές θα απευθύνονται κυρίως σε σχολεία (πρωινές), αλλά και στο ευρύ κοινό. Σκοπός τους θα είναι η διαμόρφωση μίας οικολογικής κουλτούρας και κατ’ επέκταση η υιοθέτηση ενός περιβαλλοντικά φιλικού μοντέλου ζωής.

Διακυβέρνηση και συμμετοχή

42. Τέλος, **προτείνεται, με πρωτοβουλία και αρωγή του Δήμου, η σύσταση συμμετοχικής, πολυσυλλεκτικής και αμεσοδημοκρατικής συμβουλευτικής δομής, με στόχο την ανάμειξη των δημοτών στα περιβαλλοντικά και δη τα κλιματικά δρώμενα**. Η συγκεκριμένη δομή, εν είδει **Συνέλευσης Πολιτών για το Κλίμα**, θα φιλοξενείται από το Δήμο υπό τη μορφή παραχώρησης αίθουσας για τις συνεδριάσεις της, ενώ, παράλληλα, θα συνεργάζεται στενά μαζί του, για την ανταλλαγή ιδεών για την υιοθέτηση πολιτικών και την υλοποίηση έργων, με ένα πρόσημο εκ των κάτω προς τα άνω (bottom-up). Για τη διάρθρωσή του προτείνεται η διερεύνηση μοντέλων άλλων χωρών (π.χ. κλήρος) ή εναλλακτικών προσεγγίσεων (π.χ. σταθερό διοικητικό συμβούλιο ολιγοετούς θητείας). Ανεξαρτήτως διάρθρωσης, πάντως, προτείνεται να εξασφαλιστεί τουλάχιστον μια θέση για εκπροσώπους νεολαίας.